

***Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*, opr. V. Ališauskas, L. Jovaiša, M. Paknys, R. Petrauskas, E. Raila, przekł. P. Bukowiec, B. Kolęba, B Piasecka, Kraków 2006, ss. 936.**

W ostatnich latach mamy do czynienia z pewną intensyfikacją badań nad historią Wielkiego Księstwa Litewskiego zarówno na Litwie jak i w Polsce. Wynikiem ich jest coraz więcej ukazujących się publikacji na ten temat. W końcu 2006 roku na polskim rynku wydawniczym ukazała się pozycja *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*. Jest to tłumaczenie wersji litewskiej z 2001 r. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultura. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Książka ta jest zbiorem wyników badań nad historią kultury Wielkiego Księstwa Litewskiego trzydziestu uczonych z różnych dziedzin nauk humanistycznych (razem 55 artykułów).

Historia kultury litewskiej ma swoją tradycję w historiografii. W latach międzywojennych zagadnieniem tym zajmowali się m.in. bracia Biržišków, Lew Karsawina¹, Juozas Stakauskas² i Vincas Maciunas³, po II wojnie światowej problem ten badali Juozas Jurginis i Inge Lukšaitė⁴ oraz jezuita Paulius Rabikauskas. W ostatnich latach ukazała się ciekawa książka poświęcona omawianemu zagadnieniu autorstwa Vytautasa Kavolisa⁵. Badania te są cenne, ale nie ujmują całościowo problematyki kultury na tym obszarze.

Kompozycja książki została ułożona w taki sposób, że tytuły artykułów zostały rozmieszczone alfabetycznie, a nie problemowo. Vytautas Ališauskas przedstawił tekst „Mowa i pismo” (s. 371), Darius Baronas — „Choroby i epidemie” (s. 131), „Prawosławni” (s. 577) oraz „Wojskowość” (s. 868), Gintaras Beresnevičius — „Czarownica” (s. 143) oraz „Pogaństwo” (s. 529), Remigijus Černius — „Unia kościelna” (s. 798), Tomas Čaplinskas — „Czarownica” (s. 143), Arturas Duboni — „Dwór” (s. 183), „Pisarz” — (s. 513), „Własność ziemska” (s. 855), Edvardas Gudavičius — „Prawodawstwo” (s. 561), „Rusini (Gudowie)” (s. 637), „Władca” (s. 834), Ruta Guzevičiute — „Ubiory” (s. 784), Ruta Janoniene „Budownictwo murowane” (s. 114), „Elementy teorii sztuki” (s. 214), Liudas Jovaiša — „Biskup” (s. 67), „Bractwa” (s. 92), „Odnowa katolicyzmu” (s. 410),

¹ L. Karsavinas, *Kultura srednich vekow*, Leningrad, 1919.

² J. Stakauskas, *Lietuva ir Vakarų Europa XIII-me amžiuje*, Vilnius 1934.

³ V. Maciunas, M. Biržiška, *Iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos*, t. II, *Mūsų senovė*, 1937, t. 2, nr 3 (8).

⁴ J. Jurginis, J. Luksaite, *Lietuvos kultūros istorijos bruožai: Feodalizmo epocha. Iki astuonioliktosios amžiaus*, Vilnius 1981.

„Pielgrzymki” (s. 462), Mečislovas Jučas — „Sejmy i sejmiki” (s. 648), Laimontas Karalius — „Testamenty” (s. 772), Zigmantas Kiaupa — „Miasto” (s. 355), Kotryna Korzeniewska — „Pielgrzymki” (s. 462), Egidija Laumenskaite — „Handel” (s. 226), „Pieniądze i ceny” (s. 479), Sigintas Narbutas — „Litewskie piśmiennictwo” (s. 316), „Ruch wydawniczy” (s. 619), Arvydas Pacevičius — „Biblioteki” (s. 50), „Czytelnictwo” (s. 162), „Szkolnictwo” (s. 713), Mindaugas Paknys — „Artysta” (s. 22), „Mecenat” (s. 334), „Śmierć” (s. 735), Rimvydas Petrauskas — „Dziejopisarstwo a świadomość historyczna” (s. 201), „Stany” (s. 662), „Stosunki pokrewieństwa” (s. 697), „Średniowiecze” (s. 749), „Urzędy” (s. 823), Dainora Počiute-Abukevičiene — „Protestantyzm” (s. 595), Grigorijs Potašenko — „Staroobrzędowcy” (s. 673), Eligijus Raila — „Barok” (s. 34), „Odrodzenie” (s. 431), „Oświecenie” (s. 447), Jolita Sarcevičiene — „Kobieta” (s. 249), Jurgita Šiaučiunaite-Verbickiene — „Karaimi” (s. 241), „Tatarzy” (s. 760), „Żydzi” (s. 886), Rita Regina Trimoniene — „Polonizacja” (s. 544), Eugenia Ulcinaite — „Literatura łacińska” (s. 282), „Literatura okolicznościowa”, Mikas Vaicekuskas — „Pieśni” (s. 494), Arturas Vasiliauskas — „Antyk i sarmatyzm” (s. 1), Jonas Vilimas — „Muzyka”, Birute Ruta Vitkauskienė — „Kult maryjny” (s. 268), „Metale szlachetne” (s. 344).

Recenzowana pozycja omawia szereg różnych problemów (w ujęciu podziału tematycznego) w rozmaitych dziedzinach życia społecznego. Niestety, spore rozproszenie nie prowadzi do głębszych wniosków. Niektóre teksty nie wnoszą nic nowego, są jedynie powtórzeniem istniejących tez, i są jedynie przekazaniem, w ujęciu bardzo syntetycznym, stanu badań nad poszczególnymi zagadnieniami.

Tekst niewątpliwie wzbogacają liczne zdjęcia z cennymi opisami, wyjaśniającymi nie tylko co przedstawia fotografia, ale zawierającymi także krótką notkę historyczną.

Jednakże biorąc pod uwagę zamierzenia autorów, przedstawienie problematyki naukowej i zagadnień związanych z kulturą Wielkiego Księstwa Litewskiego, należy uznać, że cel został osiągnięty. Pomimo często występujących ogólnikowych sądów i powtarzanych myśli praca jest godna uwagi. Zresztą sami redaktorzy publikacji piszą, że „niektóre artykuły trudno uznać za przykład naukowego konsensusu, są one za to ważnym świadectwem poszukiwania nowych koncepcji” (*Przedmowa*, s. XIII).

Wojciech Walczak
(Białystok)

⁵ V. Kavolis, *Kultūrine psichologija*, Vilnius 1995.